

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Lvgdvnensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68715](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68715)

PROVINCIA
LVGDVNENSIS.

LVIT SEDIBVS nouem,
 priore anno, socios ducen-
 tos viginti duos: ducentos
 altero triginta tres. In Col-
 legio Billomensi, priore an-
 no, septemdecim, altero,
 vigintiquattuor. In Turno-
 nensi, vnde triginta, dein vigintiseptem. Vn-
 dequadraginta in Lugdunensi, mox quadra-
 ginta sex. In Auenionensi, vtroque anno fere
 videnos binos. Videnos in Diuionensi. In Cam-
 berienti, olim septemdecim, tum viginti duos.
 In Dolano, prius vnum de triginta, posterus
 triginta octo. In Aniciensi, viginti, postea,
 octodecim, numero imminuto. In Probationis
 Domo primo anno viginti sex, secundo, duo-
 deviginti. Extulit his duobus annis, quattuor,
 excepit intrantes vndequadraginta.

COLLEGIVM BILLOMENSE

CVM PVBLICIS priuatisque calami-
 tatibus creuit nostrorum industria: fre-
 quentes in vrbe conciones forisque multos in
 fide continuerunt alioqui fluctuantes: vt vel
 ipsi iactitent hostes nō staturam fuisse in hac
 Pro-

Prouincia Catholicam religionem, nisi Iesui-
 tarum artes obstitissent. Instauratae tum alijs
 in templis, tum etiam in nostro, supplicatio-
 nes coram sacrosancta Eucharistia, miro ordi-
 ne supplicantium. conspecti maxime discipu-
 li, nudis pedibus, apertoque capite, amicti
 faccis, quorum vel horrerent membra cilicio,
 vel terga flagris cruentarentur: insolens spe-
 ctaculum. auxit admirationem, quod innutri-
 ti delicijs calum quamuis algidum aut pluuium
 pertulerunt sine damno: pernoctarunt iisdem
 in precationibus, cum hostis vrbi immineret.
 neque ijs inuiderunt linteatae puellae, ac nu-
 dipedes, per saepe, licet saeva tempestate, a ma-
 tribus deductae. Tam creber porro sacrorum
 mysteriorum vsus, vt perpetuum Pascha vide-
 retur. Confessionum generalium numerum
 inire promptum non sit. adducti non raro, pra-
 cipui Catholicorum Duces, vt ad praecelium
 digredientes, siue regredientes a proelio do-
 mum, perciperent Christi corpus, impetran-
 dis ab eo viribus, aut gratijs agendis. illustris
 Marchio Cauillacus cum matre, sororibus,
 totaque familia, quinque leucarum itinere, huc
 venit, vt octo circiter dies (nostro ductu) Chri-
 stianis sacris operarentur. At Randani Comi-
 tis Aruerniae Gubernatoris praecleara vox pra-
 teriri non potest. is enim ab salutari commu-
 nione, alta cogitatione defixus, aliquanto post
 spatio, haec effatus dicitur. Video super caput
 Catho-

Catho-

Catholicorum grande periculum: cerno animo immanem iactationem sanctissimæ religionis. sed solidam boni viri mentem nihil dimoueat. ego feliciter mecum agi existimabo, si animam hanc & sanguinem pro Christi fide profundam. oraculum fuit. sesquianno post in atroci pugna pro re Catholica, siue oppressus ab hostibus, siue desertus a suis, victor occubuit. Catechismi explicatio aliquãdiu intermissa, repetita superiore anno in nostra æde magno concursu, fructuque. exercitationibus spiritualibus, quarum vsus nondum satis innotuit, excultus per aliquot hebdomadas sacerdos externus, ita vtiliter, vt illustri religionis familiarum, in qua versatur, vitæ degen-
 dæ ratione, in contemplatione rerum diuinarum, & castigatione corporis posita, sit pietatis exemplo. eisdem dedit operam, vt alio-
 taceam, religiosissimus Abbas a sancto Martino Claromôtani Episcopi frater, tanto cum sensu voluptatis, vt grates agens de nunc accepto beneficio, conqueratur non nihil de tam diu retento. scilicet vt benefacias amico, non expectanda occasio, sed quærenda, & occupanda est: et satagere præstat, quam cunctari, vbi nimia diligentia laudabilis non est, & si forte quid offendas, eius salutis amor sustinet culpam. plerumque piis consiliis nihil magis aduersum, quam inepta verecundia. Reuertor ad rem. Studia litterarum, circumspici-
 penti-

pentibus quamquam armis, numquam silue-
 runt. Discipuli, nostri, & Societatis amantes,
 quæ, ambientibus multis, patuit tantum, vno
 anno, duobus: sed illorum e numero vnus,
 grauem morbum suscepta cogitatione nostri
 ordinis: febrem alter, peracta peccatorum
 cōfessione depulisse se affirmant. ordinum por-
 ro vrbis ea in nos beneuolentia, vt publicis
 Comitijis vtroque anno sexcenos aureos Col-
 legio decrerint, amplo cum honore verbo-
 rum. nobilitas æque affecta. Dux Namur sen-
 sium, cum hac iter haberet, vario ac multipli-
 ci carmine salutatus a discipulis, suum erga
 nos amorem in clarissimo cōtu testatus est
 oratione plena humanitatis. Patri Rectori ex-
 ponenti angustias Collegij, quicquid peteret,
 nihil denegauit: chartam quinimmo puram
 porrexit, subscribendam illis condicionibus,
 quas nostri postularent, eamque rem modera-
 toribus reipublicæ mirifice commendauit.
 fuit hoc non solum ad rem vtile, sed ad spe-
 ciem illustre. Iam de Claromontani Antistitis,
 optimique fratris eius, totiusque Randanæ fa-
 milia excellenti liberalitate, silere melius pu-
 to, quam nihil dicere, cum Collegio nihil de-
 esse patiantur. Aliqui e primoribus vrbis re-
 conciliati nobis posteriore anno prudentia
 Patris Rectoris. Auctum interea sacrum in-
 strumētum, præsertim ope clarissimæ feminae
 Dominae Randanæ, quæ pari erga nos carita-
 te cum

te cum Episcopo filio contendit. Alterius mulieris spectata pietas dono tabulæ, in qua religionis cymba cunctis circa eam flantibus ventis depicta, eleganti artificio. opus centum amplius aureis stetit. Alia mulier primaria, ex propinqua silua cædendæ comportandaque in Collegium materiæ quantum vellemus, potestatem fecit. Posteriore anno conciones habitæ quadraginta diebus ieiunij maximi in maiore templo, haud facile æstimes quam vtilis vulgo, & acceptæ. officia deserebantur: officinæ præter consuetudinem clauderentur: diceres totam ciuitatem inclusam in templum, vt paganis vndique circumfluentibus, arctante capacitatem ædis ciuium multitudine, non esset locus. His ad Dei gloriam & animarum salutem multa peracta. Tria circiter aureorum millia non satis bona fide quesita, veris dominis reddita. vt fenerandi voluntati nuntium remitterent adducti complices. Duæ concubinæ, quibus aliqui insuerant, exturbatæ. mulierculæ aliæ a turpi questu ereptæ. nonnullarum periclitanti pudicitia consultum. Quidam virginis animum pecunia expugnat: oportunitas expectabatur: vterque audita concione immutatus saniora respexit. Quartum iam annum coniuges duo capitali inter se odio dissidentes, quamquam magna mole, ad concordiam reducti. compressæ etiam graues inimicitia parturitu-

turituræ alioqui varias cædes. Ceterum Pater Prouincialis, cum Collegium de more illustrat, augustissimæ Virginis Sodalitium instituit: vno mense numerati amplius sexaginta, viri graues: nec discipuli pauciores: & secuta in omnibus, latante ciuitate, mirabilis mutatio morum. Tam secundis rerum successibus, cum sibi concionator non parcat, sub Paschales ferias, ex labore incidit in morbum, adeo sæuum, vt non multum abesse a morte iudicaretur: vim fregerunt ciuium preces, & vota pro ipsius incolumitate suscepta. tantus enim omnes inuaserat doloris sensus, vt omnium salutem in vnius capite agi putares. Excursum interim in varia loca, nec sine periculo, & cum aliquo rei Christianæ emolumento. Vno in oppido, Namursensium Ducis virtute ab hostibus reciperato, per multos dies pro suggestu ciues edocti, qui ceciderant erecti, & confirmati vacillantes. In alio, cum auditum esset de nostrorum aduentu, ita se oppidani compararunt, vt breui spatio sacerdos quadraginta totius vitæ confessions accepit: alibi fere ducentas. Hinc immane contra nos odium perduellium, & sonora minæ: quæ etsi interdum in rem adductæ, steterunt citra periculum. Aliqua ponetur. Captus socius vnus in itinere, in quem cum sclopum miles intendit, prohibuit alter stricto ferro: dein perductus in castrum, in quo militum dux, exceptus-

que

que effusæ ad visendum turbæ sibilis probris-
 que, dux autem cum perbenigne suo in cubi-
 culo ea nocte habuit, ac summo mane incolu-
 mem dimisit. Dies sollemnis celebrabatur Vir-
 gini assumptæ, cum fratres duo e suburbana
 villa venientes in Collegium religionis ergo
 non effugiunt oculos, & fere manus hostium
 insequentium. igitur correpunt in dumeta
 tura fuga. odorati hoc venatici canes, omni
 circum indagant, rimanturque, non tam pra-
 dandi spe, quam cupidine cædis: factumq; in-
 tercedere Deipara, cuius præsiðiū implorabāt
 vt iam iamque detecti, comprehensique, deli-
 tescerent tamen. Redibat e Congregatione
 Rector cum alio sacerdote & quibusdam mer-
 catoribus, qui se comites adiunxerant: adve-
 lant interea latrones perniciousis equis, circum-
 datosque capiunt, & abducunt in saltus deli-
 tos, densisque obsitos virgultis, auia comen-
 tibus loca, aptaque latrocinij. hic mercato-
 res, vti erant in equis, desilire mercato-
 res & exonerare iumenta iubent: nec, quam-
 quam lacrimantibus, parcunt, sed spoliant, ves-
 xantque: aspicientibus interea nostris imagi-
 nem mali, quod sibi timerent: aut subrahenti-
 bus potius, præ miseratione oculos, & tacitis
 fletibus votisque implorantibus misericordie
 parentem. audita precos duo latronum duces
 prædæ finem alijs imperant, & a nostris, vbi al-
 teruarent mercatorum erumenas minaciter
 petunt:

petunt: nullæ erant: igitur iubentur descen-
dere, & sarcinulas porrigere: in quibus curio-
se scrutandis, cum aliud reperirent nihil, præ-
ter agnos cereos, Rosaria, & id genus rerum
piacularium, rapiunt partem: tum ad eos (il-
lud scilicet expectantes, vt spoliati vinciren-
tur) serena fronte, sermonem conuertere, lau-
dare munia Societatis, ægre ferre, quod ita
fors tulisset, vt cum mercatoribus caperetur:
dein remiserunt intactos. actæ latronibus gra-
tiæ, quod vitam dedissent, quibus scilicet non
ademerant: sed ex animo Deo habitæ, a quo
benignam mentem illi interea accepissent,
genitrice deprecante.

TURNONENSE COLLEGIVM.

E CAPITIBVS quæ accepi, siue domi,
siue foris gesta, hæc veluti selecta reddentur.
De excursionibus primum: in quibus ob-
tinent non vltimum locum pacati discordes.
Quattuordecim annorum pertinaci odio, vi-
ros inter duos splendore generis insignes, im-
positus finis, consilio sapientiaque vnus e no-
stris, quem quasi arbitrum delegerat. incidit
idem in milites duos leuiore de causa feren-
tes se in mutuam cædem: ac primum dexteram
expedientis scloppum inhibuit, tum cognita
causa rixæ, nummulisque, quos pro viatico
acceperat, vni datis, qui asseuerabat tantum

Li deberi

deberi sibi, alterum absoluit: extollentibus
factum, qui concurrerant ad spectaculum cer-
taminis. Vir nobilis graui iniuria ab hæretico
oneratus, calumnia nimirum, colapho, & inie-
ctione manus in barbam, in media hæretico-
rum vrbe, etsi se vlciscendi non deerat facul-
tas, nostrorum hortatu maluit sequi Christi
domini exemplum. pari pietate alter inimi-
co, falsam cuius propter criminationem gra-
di fuerat pecunia multatus, vt nostrorum ad-
monitu crimen retexuit, non veniam solum
dedit, sed impetrauit etiam a magistratu im-
punitatem delicti. Quin & inter matronas
duas femineæ iræ compressæ. Sed inter hæc re-
conciliati aliquot cum Deo, hæresi schisma-
teue deserto. Fuit hoc vtile ad nutantes ful-
ciendos, & ad reprimendam perditorum au-
daciam. Ceterum in his excursionibus con-
tigere aliqua scriptione non indigna. Attulit
vnus ad sacerdotem inuolucrum quoddam
duplici bysso, rem sacram occultari affirmans,
quam soceri magno semper in pretio habi-
tam, supremis temporibus magnopere com-
mendassent: sibi quidem religioni fuisse inspi-
cere quid esset. tum vero euoluentibus, man-
dragoræ semihominis ridicula facies appa-
ruit: eam cum integumentis indignatus he-
res flamma absumpsit. Huc addendum, quod
cum vnus e nostris in pago docet elementa
Christianæ religionis, inuehiturque in veneti-
cia,

cia, & a dæmone superstitiosas hariolationes; E circumfusa turba, puella quædam (energumenam esse constitit) frontem contrahere, versare oculos, distorquere os, rotare crinem, stridere dentibus, visa est. agnouit Catechistes morbum, sed non ausus (quia sacerdos non erat) adhibere remedium, solatium attulit verborum, & Rosaria, sacrasque icunculas puellari animo tranquillando. Eodem in pago cæpit adolescens de Christi iugo cogitare, quod aperienti librum donatum a nostro, ea primum occurrisset sententia, qua Christus amplissima se sequentibus præmia pollicetur. Hic rem quamdam, etsi nihil pertineat ad nostros, quia interest non ignorari, propter ipsius admirabilitatem, adiungam. Narravit paganus Prætor, delatum ad se rusticanum hominem, qui mala fide obtineret bona quædam a suis maioribus Ecclesiæ relicta: instigasse dicebatur oblata pecunia alium ad inflammanda scripta, quibus euinci posset. igitur (quod maximum est remedium expediendarum litium, defectu probationum) decurritur ad religionem iurisiurandi. admonet prius, quanti sit Deum testem adhibere. dictorum factorumque: quam peccet is, qui diuino numine abutatur ad firmandum mendacium. sed quædam lucelli dulcedo obstruxerat aures: non veritus est periurio polluere animam: quod postea patuit. cum enim die proximo

Dominico, inire vult templum vt interfit rei diuinæ, sensit se vi quadam repelli: hæsit diu ac tonitus, ac stupens: mox cum existimaret prohiberi fascino, circumit ædem, & nihilominus arcetur: cum altero dein die ac tertio, eodem modo idem frustra tentasset, sederetque ante limen, conscientia flagitij fixis in terram oculis, unus ex intimis. Quid hic tu Ioannes? (rustico nomen) num mihi factus Hugonotus qui rem sacram audire contemnas? Minime vero (inquit ille) sed quod verbis concepi per iurium, prohibet ingressu. Ergo ex eius consilio recta ad iudicem, aperit quo Deum scelestæ ad iracundiam prouocarit: neque abnuuit, quin minus sacerdotibus populoque rem totam exponat, vt affines culpæ ad confessionem impellat. ita patuit Ioanni introitus ad Ecclesiam, venia apud Deum inuenta. Mirum quo ardore animi, quoquo se contulerint, excipiant nostri, qua alacritate audiantur: neque abest profectus. illis auctoribus sanantur vulnera, quæ imposuere dudum hostes veritatis: restitui cœpta multis in locis templa: Christianæ disciplinæ capita pasim explicata: viri a fenore reuocati, mulieres a turpi quæstu: insigni cum fructu multorum confessiones audita: libri corrupendis apti moribus exulti: admissi sacerdotes, instructique: Calvinum quondam secutos esse proditorem animarum ingemere complures. Domi hæc ferme facta. E
nostris

nostris scholis adolescentes nonnulli Philo-
 phiæ lauream adepti, in vicinis aliquot vrbi-
 bus ita sapientiæ iuxta ac pietatis specimen
 dedere disputationibus publicis, vt cum sapi-
 entiam admirarentur omnes, pietatem Calui-
 niani vererentur. Ceterum, inter auditores
 primas tenent Partheniani: ij fere septuagin-
 ta: conueniunt in sacellum ornatum proprio
 sumptu: in quibus cum multa admiratur ciui-
 tas, tum maxime, ad anniuersarium Christi
 sepulcrum, immitem (vt mussat vulgus inso-
 lens spectaculi) susceptam corporis diuerbe-
 rationem. Non ingratum sibi esse tot clien-
 tium studium patrona Virgo hoc argumento
 ostendit. Matriona parturiens tertium iam
 diem acerbis doloribus differebatur: nihil pro-
 ficientibus remedijs, viro eius uenit in men-
 tem, Dei matris paruulam effigiem, quam a
 nostris acceperat, admouere laboranti. res mi-
 ra, simul contactum corpus, & partu solutum
 est. uagata tota vrbe miraculi fama exciuit
 certamen mulierum petentium subsidia par-
 tus. Puella recens nuptui collocata. post hora-
 rum trium irritam lactam cum horrendo spe-
 ctro, sono uocis motuque corporis energume-
 nam referebat: mox breui gestatione sacratæ
 agni imaginis, quam a nobis acceperat, est in
 pristinum restituta. E nostris discipulis quin-
 que se cum Romana Ecclesia coniunxerunt.
 Vnus (hæretico nempe patre natus) post pue-

ritiam Geneuæ actam, difficiliore negotio:
 Caluini flexus omnes norat, & diuerticula:
 vbi captum putares, aliunde effugiebat: tan-
 dem cum resistere non posset, victum se qui-
 dem fatebatur, sed cogitanti diutius propter
 prauitatem consuetudinis, elabi omnem alle-
 rum: voluntatem esse cogēdam: ad extremam
 manus dedit: in formula concipiendæ profes-
 sionis, cum uenisset ad ultima sanctionis ver-
 ba, Ego idem spondeo voueo ac iuro, ita, voca-
 se implicante, agitari repente ac torqueri ce-
 pit, ut perinde quasi pœniteret pœnitentiæ,
 profusis lacrimis, progredi ultra non posset,
 sed hunc quoque scopulum, Deo annuente, su-
 perauit. Dolet nimirum communis hostis ma-
 chinas nostrorum: sed & ipse, quibus nos cum-
 que potest, artibus oppugnat. Noctē quadam
 sacerdotem unum excitauit a somno fragore
 ingenti, ad perterrefaciendum apto. at ille
 cum in mentem redisset magni Antonij, nolite
 que Patris Ignatij, quos simili in periculo ca-
 dem dixisse cognouimus. Quin uos, inquit, in-
 fernæ bestię, si quam uobis in me potestatem
 permisit Deus, exercete, scilicet non repugno.
 Hęc uox a fidenti pectore profecta formidolo-
 si strepitus exitus fuit. Sed & ego re una addi-
 ta hoc Collegium absoluiam. Nouitius unus e
 nostris, uix expleto priore anno tyrocini, len-
 ta laborans tabe, in patriam mittitur ualeru-
 dini recipendæ. hic primo plus fuit ei certa-
 minis

minis cum domesticis, quam cum morbo. pannosum habitum, & tegmen capitis indigne ferebant. Atqui ego, dicebat ille mira pietate adolescens, obsoletam hanc tunicam galorumque tenuiculum, non permutem auro, purpuraque fulgenti. similis constantia in doloribus corporis: ad quam mensuris Sanctorum tutelarium schedulis, quas ad se mitti ualde cupiebat (quasi Deo admonente) subinde firmabatur. postrema hæc fuit. Siue uiuimus, siue morimur, Domini sumus. Narrarunt mulieres duæ ægrotum procurantes, nocte, quæ ultima ei fuit, visam in cubiculo lætificam lucem inusitati splendoris. paulopost pater ipsius (neque enim patrius amor consistere mentem patiebatur) accedit, moribundum reperit: rogat, numquid velit. tum Iacobus (hoc nempe Nouitio nomen) orat legi sibi clara voce, ut audiat, horarias preces: quod dum religiose exequitur parens, recitatque illa verba, Beati omnes qui confidunt in eo: excepit iucunde filius, eademque iterum ac tertio constanti animo ac lingua repetentem, mortalis uita destituit. Ceterum accessit, superiore anno, ad facultates Collegij prædium suburbicum, amœnum iuxta atque utile, quod quidam nobis moriens testamento reliquit.

COLLEGIUM LVGDVNENSE.

IN EADEM facie periculorum, eadem
 cura placandi numinis, quæ alijs annis: nec
 nobis tamen quæ olim scripsimus iteranda.
 Priore anno Collegium auctum Theologia
 schola, ac duobus magistris. patefacta area
 deiectis circû ædibus latiori templo extruen-
 do. Primores patres conuenere ex Provincia
 ad legitimum cœtum: et aliqui eorum, per
 medios licet hostes, personantibus auribus
 conuiciorum iactu, et quod non leuius est, stre-
 pitu scloporum, intacti. Petrus Pinacus huius
 vrbs Archiepiscopus, indigno ereptus carce-
 re cum huc redisset, inuisere nō grauatus Col-
 legium, mirum in modum delectatus est in-
 gni carminum varietate & elegancia, quæ ad-
 uenienti parabantur. magna etiam Cōsulium
 vrbanoꝝque magistratuum, & sollempnia
 totius populî beneuolentia. Marchio Sancti
 Sorlini Namursiensium Principis frater nemi-
 ni cedit. Is desertoris Iuliani dignam perfida
 mortem spectauit, discipulis nostris agenti-
 bus, admiratus ingenium poetæ. Idem, cum
 esset in procinctu, non ex suis ædibus, sed e no-
 stro templo, vbi perpurgatum animum munie-
 rat sacro Christi corpore, ad pium bellum
 perrexit. Sed et interea Gratianopolim (vrbs
 est Gallia Narbonensis) & in Matisconen-
 sem

sem agrum e nostris aliqui, & alij alio ad fir-
mandos animos instruendosque profecti, cum
prauitate morum, cum peruersitate supersti-
tionum, cum insidijs dæmonum, egregie pu-
guarunt. Iam posterioris anni acta, vt acce-
pi distinctius, paulo fufius explicabuntur.
Tres e nostris concionati vno anno Qua-
dragesima, potioribus in templis quattuor.
constabiliti labantes. maculosæ vitæ homines
confessione absterfi. mulier hæresi renuntia-
uit. suspensum duorum matrimonium coniu-
gum, intra cognationis gradum lege prohi-
tum, donec rite conuenirent venia a summo
Pontifice concessa. persuasum nonnullis, qui
egestate suadente vxores prostituere consti-
tuerant, ut malint quodcumque malum per-
peti, quam animam lædere. idem præstitum
cum mulierculis duabus, quarum altera satius
duxit vel mendicando esurire, quam cum fla-
gitio alios pascere. Audite nunc admirabilem
cuiusdam insaniam, & miserationem Dei. Mu-
lier tædio vitæ ad cupidinem mortis adducta,
in templo Eucharistiam percipit, certa que
exitij reuertitur domum: hic simulata impa-
tientia somni, abdit se in cubiculum: mox di-
gressu amicorum familiariumque sola cum es-
set, arreptum cultrum immergit in iugulum,
neque ante extrahit, quam conuersa acie no-
uo loco ad vulnus reperto: cum interea nata-
ret lectus sanguine, ipsaque anhelum vix tra-
heret

heret spiritum, famula (vt patuit, diuino instinctu) verita ne male haberet domina, tacito irrepit ad eam ingressu : statimque ad horrendum spectaculum valde exclamans, exiuit domesticos. accersuntur medici, physici, vulnerarij : premitur sanguis : obligantur vulnera : parantur fomenta. æstuans illa, & circumuoluens turbidos oculos, scitatur de chirurgo, ecqua sit spes valetudinis : addenti (vt fit) animos, molli responso, sæuum infrendens. At ego (inquit) hanc si tu mihi viam mortis obstruxeris, aliam inueniam. solantibus interim amicis animi ægram, monentibusque vitam retinere, dum vocatur sacerdos, quasi iacessisset furor, & moriendi voluntas, persuadet breue spatium concedant temporis quieti capiendæ. faceffunt cubiculo omnes, sublato quolibet noxio ferramento : vna dumtaxat ancilla in custodiam relicta : quæ etsi aliquamdiu periuigil assedit, vbi eam existimauit dormire (etenim vim præfens cura faciebat, neque repugnabat iners solitudo) victa in verum somnum est, capite annuente. at ferox altera, simulatione discussa, duos alios cultros expedit, incertum vbi, nisi forte interstrata, absconditos : eos dum mutuo asperat, acuitque, concurrentium affictus mucronum non fefellit semisomnem : aduolat repente ad incantam, & repugnanti, conuocato aliorum auxilio, vtrumque de manibus extorquet. ex-
cru

cruciabatur hoc magis misera, propter odiū
 lucis, & agitabatur miris terroribus iam die
 inclinante. Audistis feminæ insaniam. Audite
 Dei misericordiam. Forte illac præteribant
 duo e nostris, introductique a familiaribus
 cum didicissent ab ipsamet ærunnas vitæ, &
 destinationem mortis, clementi oratione ad-
 hibent remedia, quibus exulceratæ mentes ad
 sanitatem reuocantur. cœpit mulier primū
 mollescere: eius rei signum, quod præbebat
 aures non inuitas, & dicentis dexteram arcte
 tenebat: dein flexa, paulatim sedatiore men-
 te: ad postremum passa est frangi pertinaciā
 suam. agit grates de officio, reditum orat. re-
 uertuntur postridie: at eam non amplius tæ-
 det vitæ, sed pœnitet: expiat se salutari con-
 fessione, parata in vtrūque (vtrum Deo col-
 libuerit) seu vitæ, siue mori, quod & bis,
 terue, religiose admodum postea præstitit. sic
 animata cum esset, die quodam, multo mane,
 interno spiritu afflata, pretiosiores sibi vestes
 dari vehementer petit: induit: strato surgit:
 mox proiecta ad Crucifixi imaginem, eam-
 que fusis circum complexa lacrimis, tamquā
 e mortali corpore in immortalis Dei ample-
 xus transituram animam efflauit. Renovata
 Catechismi explanatio per quinque templa,
 magna perinde auiditate discipulorum, & spe-
 ctantium voluptate. Scholæ ac Partheniæ So-
 dalitates nihil de pietate remittunt. Collegiū

Con-

Conuictorum nobile ac frequens. Itum in pagos natalitij Christi ferijs, Paschalibusq; magno lucro animarum. sublata peruetus idiotarum opinio aperuisse se peccata existimantium, si sollempnem generalis confessionis formulam executi essent pro foribus templi, vel ipsa etiam inter sacra, sacerdote præeunte. Vanæ aliquot, aut sacrilegæ superstitiones euulsæ. Disputatum publice priuatimque cum insipienti hæreticorum magistro, & abductis quamquam discipulis, recusauit dedoceri ipse: adeo non audax solum, sed etiam pertinax impericia est. Viduæ duæ abductæ a feneratori vsu. Concubina ab amici contubernio excussa. Exaudiebatur in oppido quodam nocturnus animæ error cum gemitu opem exposcentis: annuorum persolutione censuum (qui iamdiu Ecclesiæ debebantur) & iustralis aquæ aspersione prohibitus est. In vrbe hæreseos habedudū infecta, a Cingularibus commorati duo (quorum alter sacerdos) vsque ad tertium mensem, multa exercuerunt reliqueruntque ciuibus vtilia in posterum tempus. Viri ferme quadraginta manu asserti in Catholicam libertatem. Omnibus vitæ noxis soluti complures. excitatum sacellum satis amplum hortatu sacerdotis, post demolitionem nempe ab hæreticis omnium templorum, multitudini capiendæ. Post Pascha institutæ scholæ doctrinæ Christianæ, allestante puero-
rum

rum cantu, longoque ordine procedentium
conspicua pompa. Excurrit idem vicina in op-
pida, exoptatus votis multorum, quibus audi-
re illum & alloqui iucundissimum erat. excan-
duit improbitatis minister, nec ideo retine-
re potuit plebem, gustata suauitate veræ do-
ctrinæ, ad meliora confluentem: suppetias il-
li (quippe adductus misericordia) fere voluit
medicus (nouerat enim plausum ingenij sui)
sed vbi ventum est ad certamen, vix sustinuit
primum impetum nostrorum: ita qui patrocini-
um alteri obtulit, defensore indigebat. igitur
vt sutor ad crepidas, bonus medicus con-
uictus a nostris, irrisus a suis, ad ægrotos re-
uertit. Porro in discessu, tantum incelsit po-
pulo desiderium, vt cum illud ferre non pos-
sent, lacrimando, & abeuntes ad aliquot mil-
lia passuum prosequendo, testarentur.

COLLEGIUM AVENIONENSE;

ADESSE DEVM precibus pie suppli-
cantium in hac tam atroci seditione Gal-
licani regni, qui ideo irascitur, vt parcat, tum
multa docuere, tum hoc quod proxime subue-
ctam. Instituta erat, vt sæpe olim, nostrorum
discipulorum (ij fere septingenti) celebri pa-
ratu, insignis pompa, ab æde nostra, ad maxi-
mam vrbs, vbi sedes Archiepiscopi, superio-
re anno, mense Ianuario adulto: nos ipsi dedu-
ceba.

cebamus: sequebatur omnis ordo, & sexus.
 ita processimus ad primum aditum ac vestibulum
 ædis: quod ipsum, vt res tota intelligatur,
 breui descriptione adumbrandum est. In edito
 ac præcelso vrbis loco est ædes maxima: molli
 cliuo patet ascensus: ante eam æquata planicies
 magnæ multitudinis capax, manu atque opere facta:
 in crepidine murus extollitur modicæ altitudinis,
 ad securitatem prospectumque: infra, via publica
 despicitur ad pedes quinquaginta. Igitur, vt hic stetit
 supplicatio, ante sacrum limen late se explicant
 adolescentuli lunato flexu, nixi genibus, litanias
 modulate canentes. hoc agentibus, quinquennis
 puer, ætatis leuitate, podium (de quo diximus)
 ascendit, mox cum coniecisset oculos in subiecta
 loca, oborta credo vertigine, præcipitans cadit.
 exclamarunt omnes vno ore, qui aderant viderantque,
 Succurre cadenti Virgo sanctissima. at eius pater
 (iuriscultus est vir honoratus & probus) vt suspicabatur,
 ad filij cadauer accurrit: et erat omnium sermo
 esse mortuum: præter spem viuum reperit, sed ex
 casu, aut formidine, non compotem sui adducit in
 proximam domum: & quoniam debilitata credidit
 membra, aut elapsa in prauum, in recenti adhuc iniuria
 (hoc enim medici iubebant properari remedium)
 in dissecti modo arietis calidam pelle quasi
 sopitum conijciunt. At puer, cum calor

reuo-

reuocasset spiritum, hoc primum (adeo ignarus erat transacti periculi, puerili virgarum metu) Ne resciscat quæso, hoc mater mea: ne vapulem. Tum ad patrem conuersus, stomachari, & auersari tam fœdum lectum: ferre non posse: nec vero sibi quicquam mali esse: tandem summis precibus, vt eximatur, obtinuit. Tum medici, vt diligenter contrectarent, æstimaruntque corpus: diuina ope saluum esse pronuntiant. Hoc maior parentum lætitia, quasi filius reuixisset: et par gratulatio vrbs: nec quisquam est, quin miraculum prædicet. biduo post instaurari supplicationē genitor orat, in qua ipse conspiciebatur puer mirabunda ciuitate, accensam facem manu prætendens, vt gratis agendis se sisteret Sospi-
 ti Virgini, cuius ope, bonis deprecantibus, retinuerat vitam. Puerorum autem, qui ad nos ventitant, mira indoles. Missus vnus a contaminatis parentibus vix dum decimum annum egressus, sic constanter exiit vanos eorum sensus, vt reuersus postea in patriam cum a matre ad concionem duceretur, & de ea sciscitatus audisset conuenticula esse hæreticorum, de templi vestibulo pedem rettulerit, neque vnquam se ingressurum contenderit, ipsa quamquam minis ac promissis puerilem animum versante. igitur cum sola introisset, submitit alios ætate illi & cognatione propinquos, qui tererent simul ludendo diem. At

pius

pius puer, Ne cælitēs (inquit) firint mihi v-
 lum esse cum hæreticis commercium. itaque
 & collusurum negavit. Alter ei fere æqualis,
 qui ex quadam familia solus ædem nostram
 frequentat, ijs repetendis quæ a concionato-
 re audit, domesticos ad pietatem instituit.
 rorem vero a nimio luxu cultuque corporis
 non verbis solum, eaque aspernantem, obic-
 ctis pœnis Inferorum, sed & muneribus, obla-
 tisque duobus aureis nummis, quos ipse stre-
 narum nomine acceperat, abducere tentavit.
 Confitentium in æde nostra ingens frequen-
 tia. sacerdos vnus centum, alter quinquaginta
 audisse, vno anno, qui recolerent omnem
 vitam confitendo, testantur. Iam de alijs in eo-
 dem munere occupatis facilis est coniectura.
 Mulier maligno vexata spiritu, cui suaserat
 vnus e nostris vt conueniret sacerdotem (da-
 to interea parentibus cælesti agno, quem igno-
 ræ insuerunt in vestem) cum consilium obli-
 uiscitur, aut differt, a quattuor quasi felibus
 per fenestram raptata est supra domesticum
 tectum: mox audiuit humana voce minantes
 præcipitium, nisi ceream imaginem abijceret,
 quam in veste habebat. Intellexit illa quid es-
 set, & agnouit suafores mali. ergo magno ani-
 mo negavit facturam, statimque conuersa ad
 preces, relicta est (vt eam inuenit maritus
 excitatus clamoribus) de tecto suspensa.
 Ex ijs qui celebrant apud nos sacrosancta
 myste-

mysteria, multi ambiunt Societatem. interim
 aliqui alijs religiosorū ordinibus nomina de-
 derunt. Ciuitas quædam, & oppidum præte-
 rea ipsius diœceseos, vnius e nostris opera, cū
 suo Episcopo reconciliata. Pax inter viros
 magnæ auctoritatis composita. Instituta do-
 mus alimentarijs puellis quæ sunt orbæ paren-
 tibus: earum cura demandata matronis pri-
 marijs ac Duumiris octauo quoque die com-
 municantibus. Anno posteriore, cum præsidia
 ex Italia huc aduenissent, ac multa terris per-
 pessus marique miles agrotaret, nostri dum
 operam dant confessioni immemores sui, in-
 cidunt in morbum. Extinctus Pater Franci-
 scus Gurnius Roma huc destinatus Collegii
 Rector, excellenti vir demissione animi, &
 ardore caritatis: comitem ei se addidit Pa-
 ter Petrus Peguëtus vigesimum iam annum
 in audiendis confitentibus, quorum magnum
 habebat numerum, admirandæ dexteritatis
 ac patientiæ. alijs sacerdotibus duobus, uotis
 ciuium incolumitas reddita est, commodo ci-
 uitatis. Quaternæ conciones in vrbe fuerunt
 celebrioribus locis. In oppido Vasionensis
 diœceseos per anniuersarios dies ieiunii ver-
 ni vnus concionatus (ut mittam reliqua)
 plures ducentis aures præbuit exponentibus
 quicquid se vniquam meminerant deliquisse.
 Nec minus in aliud excurrere pretium fuit.
 Domum reuertor. Visitata frequenter publi-

ca pauperum hospitia, ergastulaque cum fructu. utilis opera morte multatis, & aegrotis impensa. Mulier malo dæmone vexata adeo, ut e viri ipsius manibus Iesu licet inclamantem extrahere sæpius conatus sit, effundendum criminum remedio curata est. eadem ratio sanandi viri infimæ sortis, quem vxor cum ad nos adduceret, mortem sibi nexu laquei comparare voluisse arguebat, quod de peccatorum venia desperaret. Mülieres aliquot a turpi consuetudine traductæ. Finis impositus discordijs multorum. Res domestica & sacra nonnihil auctæ. Classes duæ publicis sumptibus extractæ. Bibliotheca resecta. Domus, multis locis quibus vitium faciebat, instaurari cæpta.

COLLEGIVM CAMBERIENSE.

RAPIOR breui narratione facti, quod possit esse instar multorum. Centurio alteri infensus eiusdem dignitatis, tollere eum de medio cogitabat, milite quodam numeratis iam quinquaginta aureis corrupto. sensit hoc agi Camberiensis ciuis, tortasse ex cursa percontatione militis: consulit vnum de sacerdotibus nostris, de cuius consilio eum adit (in vestibulo templi opperiebatur designati ad eadem centurionis egressum) offert non exiguam pecuniam, ut desistat ab incepto:
quin

quin & patefacto iam aditu vehementer ob-
 iurgat. Quo enim bonum est patrare mortem
 vnius, perpetuum tibi animi corporisque pe-
 riculum parituram? & elabetur hic fortasse e
 manibus re infecta, tu cogitati facinoris lues
 pœnam. vera dicebantur. finit sibi discessum
 persuaderi sicarius: et centurio seruatus est.
 Compressæ quoque nostrorum ope multorum
 inimicitia tumentes. Discordabant coniu-
 ges duo veterè dissidio: sed vbi, nostrorum
 hortatu, vouerunt pro concordia ceream fa-
 cem sacrosanctæ Eucharistiæ, mutatis ani-
 mis, facti mitiores. Simili voto desperatam a-
 lij prolem sibi obtigisse testantur. Capita Chri-
 stianæ legis in vrbe tribus templis explicari
 cœpta. Discipulorum perinde in doctrina, vt
 in pietate profectus. Sodalitium Parthenium
 constitutum anno superiore. vtroque anno
 Bacchanalibus data est species fabulæ, magno
 peræque plausu spectatorum, & fructu. Libri
 contaminati & turpes ad flammam oblatis.
 Aegroti vinctique persanati animis, & noxa-
 rum nexu soluti. Illa præcipue opera in alie-
 nigenas collata, qui militabant. sed & adiu-
 ti in lectulo morientes, & capitali supplicio af-
 ficiendi. exitum sæpe ab vrbe magno bono
 villarum pagorumque. de pijs discipulorum
 supplicationibus, de flagellis corpori inflictis,
 de quadragenarum horarum comprecationi-
 bus crebris, deque aliis huiusmodi rebus, quæ

sollemnes fuere in singulis Collegijs Gal-
lia, illud tantum attingam, quod in Sena-
tu dixit vir nobilis omnium assensu, hanc vi-
bem in eo periculo, quod, volitante propi-
oste victore, prope vltimum adiit, illorum
pietate ac precibus videri stetitisse.

DIVIONENSE COLLEGIUM

DI V E S materia. adeo abunde compe-
sabitur inopia proximorum annalium
quibus nihil (quæcumque ea causa fuerit
de hoc Collegio scriptum. sed nunc quoque
cum modo, suspicionis vitandæ de industria
quæsitæ vbertatis. In hac procella bellorum
ac turbine, vastantibus rapientibusque vicinis
vrbi hostibus, in ijs angustijs Collegium erat,
vt res familiaris non solum deesset ad neces-
saria, sed fere nulla esset. Excitavit eorum
(erat enim in oculis omnium) caritatem mul-
torum. Comportata vltro menses ad plu-
res frumentum vinumque: nobiles præterea
matronæ aliquot, nobis nescientibus, inter
se pactæ sunt, binas quot hebdomadis prou-
suras Collegio opsonium, eadem ad singulas,
post certum tempus, reditura uice. neque hoc
biennio intermissum. ad vestitū aliquid aliun-
de suppeditatum. Iam mense Octobri prioris
anni, in publico conuentu Prouinciæ, sine va-
riatione vlla, decretum est, vt aurei mille quin-
gentis

genti, annua, bima, trima die nobis darentur: dum tandem Gallia pacata fundetur Collegium certo vectigali. super hac re Diuiones ad Pontificem maximum, & ad Henricum Caetanum Cardinalem olim Legatum Galliz daturi litteras, a nobis componi voluerunt. Inter hæc fuimus utroque anno minimum viceni. Aedibus iamdiu inchoatis summa manus imposita: ipsæque incolæ inceptæ. Quin & sacra supellex, si tempora cõsideres, creuit nõ mediocri auctu: calice inaurato, candelabris geminis, Christi que e Cruce pendentis signo, ac Virginis matris, e puro argëto. non paruum per se munus, maius videri facit pietas donantis: ea est virgo Deo addicta: quæ breues diuitias sæculi contulit in numquam perituras opes omnium sæculorum. Sed communis omnium amor numquam æque intellectus, quam posteriore anno, cum Patri Rectori alternis exigenti horarias preces cum sacerdote altero, violenti soporis specie, repentinus quidam stupor animi & corporis supremum prope exitium attulit. quattuor ipsas horas iacuit cadaueri similis, nisi quod tenuis adhuc halitus errabat in corpore: cum interea quicquid adhiberetur ad reuocandos spiritus, frictionibus, scarificationibus, tortionibus, nihil prodesset. At pij fere omnes, & mulieres paruulos trahentes filios, effunduntur in preces, circum aras & templa. primores qui-

que in Collegio: in vnum versæ vniuersorum
 curæ erant. Igitur (vt in re conclamata) quod
 vnum supererat, placuit, alijs consumptis, vlti-
 mum adhibere remedium extremæ Vnctio-
 nis: sed prius, an per speciem officij, & inter-
 rogationem sollemnem, quæri ab ipso, num
 sacro oleo inungi vellet. At ille, non sine ge-
 mitu, quasi excitus altissimo somno, velle
 respondit, addidit, toto eo tempore, quo cum
 alienatum a mente fuisse dicebant, illud tan-
 tum audisse. Vt inunctus est, redijt penitus ad
 pristinos sensus. Mox rogatus ab adstantibus,
 rumperet vocem cumulandis animis lætitiæ:
 cum exultanti pectore insonuisset, Dominus
 illuminatio mea, & salus mea: ingens cuncto-
 rum gratulatio cum lacrimis exorta est, &
 per multos postea dies gratis sermonibus re-
 nouata. Nempe præter spem homini pene
 mortuo restitutionem valetudinis acceptam
 votorum multitudini ferunt. Ergo, quo ma-
 ior erga nos benevolentia populi, acrior fuit
 in eius vtilitatem diligentia nostrorum. Con-
 ciones (hoc primum) in templo nostro num-
 quam intermissæ: nam sesquimensis sollemnis
 ieiunij ter hebdomada habitæ, cum in æde
 maxima quotidianæ essent, hinc multorum
 odia, & aliqua inter proximos (quæ fere fla-
 grantissima esse solent) extincta. crebra &
 generales confessiones institutæ. degentibus
 in nosocomijs, in custodijs publicis, & grotan-
 tibus

tibus in lecto, auxilio, consilio, solatio non defuimus. Communicantium tanta vis, ut dicitent foederati Catholici, hanc alteram esse causam, inter tot discrimina seruandæ vrbs: alteram enim asseuerant esse sacrosanctam hostiam nobilem miraculo, quam Iudæorum violauit perfidia, graphio duodecies impacto: manent adhuc cruda vestigia ictuum, & quasi recentia. Eam ab Eugenio Quarto dono datam Philippo Burgundiorum Duci, Apostolicæ litteræ testantur: magnum, ut par est, in sacello regio cultum, & venerationem habet. quamquam etiam sua laus erat supplicationum, non horarum amplius numero, sed dierum præfinito: non iam binis, aut quaternis, sed senis, denis, ac vicenis, in horas singulas, ordine supplicantibus. et ductæ sæpius pompæ apparatusissimæ cum illustri cærimonia ad sacras aras, & templa. quo in utroque munere discipuli nostri (ij minimum sexcenti) sibi primas deposcebant: nisi (ut præmonui) quod usurpatum est his temporibus in vniuersa Gallia, subtiliter repetere in singulis Collegijs superuacuum esset. Augebant porro timorem ac religionem populi, prodigia quæ nuntiabantur. Narrabo vnum, quod in septo Cartusianorum vrbi proximo videre plurimi, nostrique: ut nullus sit, qui vanam speciem obiectam oculis putet. visa nimirum saxa, & herbarum folia, satis amplo spa-

tioranti sanguine conspersa. Sed hoc capi-
 ti hæreticorum. In magno quodam vrbis tem-
 plo, Catechismus tradi cœptus maximo cœ-
 tu: non satis mirante ciuitate, sacerdotem,
 quem aspectabant, cuius ob os concionantis
 ora obuertebant, vix reddentibus vocem pue-
 ris infantibus sic auide ac laboriose rudimen-
 ta ingerentem Christianæ religionis. Antistes
 Monasterii sancti Benigni Benedictinorum fa-
 milia orauit nostros, vt eius Nouitiorum au-
 diendis confessionibus operam darent. ita sin-
 gulis mensibus ab vno audiuntur. Sed inter
 hæc, quædam desiderant separatam narratio-
 nem. Nobilis quædam matrona exers & ex-
 pes prolis tertiumdecimum annum in matri-
 monio agebat: hæc permisso viri, post perce-
 ptam rite Eucharistiam, vouit nouem conse-
 quentibus deinceps hebdomadis, adituram
 singulis semel, Fontanum vicum, nobilitatum
 ortu beati Bernardi, primo ab vrbe lapide:
 vix septimum ierat eandem uiam, cum se, cœ-
 cepto fetu, voti cœpotem esse animaduertit. ad
 huius exēplum hæmorroicæ cuidam puella,
 sanctæ Agathæ martyri nouendiales preces
 vouenti, nonus idem dies finem precatio-
 num & principium valetudinis tulit. tam hæc,
 quam illa, in nostro templo mysteria partici-
 pant. Sed & patrona religiosorum Mater Vir-
 go, virum quemdam in proposito religiosæ
 vitæ vacillantem, ab eaque auxilium intentis
 preci-

precibus expetentem firmavit hac ratione. per quietem admonuit inspicere, quid apud se haberet: hæreticum habebat librum; quem simul inflammavit, animi corporisque sopore discusso, stetit consilij certus, nulla in posterum trepidatione. At debilis sexus interdum fortior vicit. Cilicio multæ atterunt corpus, aliæ incinctæ ferro. Sunt quarum importunis flagitationibus prohibere virginitatis votum religio erat. Non defuit, quæ ægra corpore cum esset, antequam sumeret cibum, parentis concessu, in templum purgandæ conscientiæ venit: redijt deinde, ac tum demum sumpto cibo ægra esse desijt, patre mirante. et si sacræ confessionis virtus in aliis quoque spectata est. hac vir, qui deiectus de statu mentis: hac puella, quæ ad consilium sibi necis afferendæ a dæmone instincta: hac alia, quæ ad obligandam fidem prostituendæ pudicitia cuiusdam lenocinio adducta, ad sapientiora animum adiecere. Vnum hoc in genere, quoniam pertinuit ad plures, proprium habebit locum. Quamdam nocturni lemures domum infestabant: medijs tenebris ingens audiebatur strepitus cum horrore & quassu vexatæ supellectilis: quies erat interdum, noctes timebantur: affirmabant domestici animam esse patris familias haud dudum defuncti. Igitur re ad sacerdotem nostrum delata, auctor fuit cunctis ex ea familia, vel a prima pueritia repetita peccata

peccata confessione expiandi, totamque domum purgandi aqua lustrali, quod vbi factum est, pecunia quædam, a mortuo olim in fossa humo (ea litis erat seminarium) reperta, pacavit animos litigantium, & domum nocturno terrore exoluit. Ad dam huc, propter aliquam similitudinem, mulierem diuturna iactatam febrî, multis remedijs frustra tentatis, cum, de sacerdotis consilio, potui admisceret piacularem aquam, nono die conualuisse. Porro, hoc etiam pertinet ad vim sacramenti pœnitentiæ, quod quidam abreptus æstu morbi, quem sacerdotem ad se ingredientem maximum dæmonum appellarat, cum postea egressurum domo Angelum Dei dixit, etenim discesserat error mentis cum eiectione peccatorum. Sed vt vagam quasi orationem compellam in rectum. Duo Sodalitia, priore anno, instituta: opificum, sacerdotumque; atque, vt de vtroque seorsum, opificum initia (ut naturalis est hominum ad carpendum aliena facilitas) obtrectatoribus non caruere. cessit tamen inuidia Virtuti; ac, veluti post tempestatem, confluentium numerus auctus; & gliscit paulatim eorum existimatio religionis: vt sepe, qui re aliqua graui premuntur, eorû apud Deum precibus se subleuari postulent. mulier certe, quam, rei subreptæ desiderio, a sortilegis cõsulendis deterruit vnus e sodalibus, vbi ijs se commendauit, paucis post diebus repperit

rit furtum. Mirro de ipsorum pietate dicere, de caritate in ægrotos, de afflictandi studio corporis, de ardore precandi, de incredibili aliquorum intelligentia rerum diuinarum, quas, etsi idiotæ, tam aptis aliquando illustrarunt similibus exemplisque, vt vix credi posset. diuersis temporibus duo a grassatoribus capti, ereptique Virginis Dei parentis ope, in hunc modum. Vnus iter faciens cum in eos incidisset, semel quamquam atque iterum disploso sclopo, percussus non est: ipse interea accelerans fugam, notum implorat patronæ auxilium: iam spatium corripuerat: at grassator, atrox iræ, citato equo in peditem fertur, mucrone districto: iam iamque proximus demersurus reducto gladio caput: cum loco & tempore Virgo affuit clienti. prolapsus repente equus sic equitem suo onere impedijt, vt se diu expedire non posset: inter hæc, salus quaesita fugienti. Captus alter ab hostibus, rapiebatur in eorum comitatu tamquam ad cædem: sic enim in Diuionenses expromebantur odia diu collecta: trahitur prima vespere in vicinum pagum: dum ij cœnant, luduntue militari lasciuia, inuersum ipse dolium subire cogitur, quod lapide congesto onerant, circumdantque semusta palea, rimis hiantibus explendis: vt fere fumus suffocaret inclusum. additur post cœnam importuna saltatio: nempe, qua cum solo dolium coibat, situ inæquali, im-

mitti-

mittitur certatim cuspis gladiatorum, ad pedes
 perendos, quos ipse interim defendebat, vitan-
 dis ictibus, alternis extollens. neque alia tota
 nocte quies: vnum ei solatium opusque, Rosa-
 rij percursorio. Sed & vnum postea rettulit (vt
 secura recordatio prateriti temporis non ca-
 ret delectatione) quod non erit iniucundum
 attexere. scilicet in desperata penitus salute,
 hanc ei repetitam sapius formulam precandi,
 quam in concionibus audierat (an quod saepe
 metus obstupefacit mentem) Domine si vis,
 potes me mundare. Hanc aptam existimabat
 esse orationem, & necessitati congruentem.
 Non vocem, sed voluntatem, Deus exaudivit.
 Vbi diluxit, eo inspectante contusi verberibus,
 qui simul fuerant comprehensi, vinculorum
 focii, & comites via: eximius ipse habitus, ac
 sine alio ludibrio pretione libertati redditus
 est: nulla palam causa, nisi quod matri hunc ho-
 norem habuit Deus, ut audiret eius famulam
 in summis angustijs clamantem. Habuit pari-
 ter exoriens sacerdotum Sodalitium suos ad-
 uersarios: sed scabies tandem ac dulcedo ma-
 ledicendi, ut alias saepe, cum dolore deferbuit.
 Ex primarijs praterea ciuibus, anno priore,
 conuenere circiter uiginti, mutuo consensu
 ad pietatem affecti: ducem requisierunt vnum
 e nostris: perstant in eadem mente adeo, vt
 spes sit, in legitimæ Congregationis corpus
 aliquando coalituros. *Vetus discipulorum so-*
dalitas

dalitas, cuius appellatio a Virgine Assumpta, antiquum obtinet. priore anno decem ex ijs Societas nostra aucta: alios non cepere angustia Nouitiatus. mirus omnium amor castitatis. quidam semel atque iterum lupo ab se abegerunt lapidibus, furto inhiantes: vnam alij impudentiorem, fretam opportunitate solitudinis, non satis habuerunt excussisse: magistratu coram accusant, curantque in carcerem detrudendam: vnde deducta circum compita ignominia nobili, simulque exulare iussa voce praconis. Scholae omnino septem: neque in ijs agnosceres damnum belli. sollemnes actiones incitandis ingenijs nihil omittit. Iosephus, praclarum non semel spectaculum praebuit: primum venditus: paucis post mensibus, eripiens se e flamma libidinis pallio relicto: dein, fratribus, eiecisse iniuriam memoriam ex animo, beneficiorum gratia ostendens. Hinc in pluribus castimoniam amor, ac remissio offensae. Dialogus porro non solum iucundus, sed etiam utilis fuit, de disquisitione librorum. extructa pyramis praecelsa: eam scientiae arborem, e qua prima causa & origo mali, appellabant: iuxtaque carmina in eam sententiam affixa: postremo emissus draco flammanti ore in fauillam omnia redegit ac cinerem horrifico strepitu: nimirum ex eo voluptas: utilitas autem, quod deinde tantus ad nos delatus est damnatorum librorum numerus, vt

alteri

alteri spectaculo materiem abunde suppeditent. Sunt et alia scholarum utilitates. neque enim aliquibus visum est satis ab hæresi resipuisse, nisi etiam parentes ad sanitatem reverterentur. multa per eos peccata impedita, expiata multa, dum quæ audiunt in scholis, domui narrant. Accipite de vno. Cum videret domi quosdam die sacro ad seruire opus se accingentes, vehementer obiurgavit. tum operiri paulisper orat, dum consulit patrem: spernebantur scilicet pueritia, & admonitus: pater magnæ vir dignationis, negligere primum, ac silentio preces transmittere: tum instante puero religiosorum dierum et profanorum discriminata opera esse debere, ne contemnere penitus videretur, addit, in celebrioribus festis valere præceptum: at puer, si sacri sunt, eodem numero omnes cenferi oportet: tandem impetrauit, ut parens in alium diem differri opus iuberet. Quamquam maiorum natu adolescentium, maioribus in rebus spectata pietas, & magnitudo animi est. cum enim sub Autumnales ferias tribus hostium milibus Diuionensem agrum ad quindecim dies depopulantibus, trepidaretur in vrbe, ac proditio metueretur, discipuli, quibus per ætatem licebat, in armis aduolarunt ad nos, & platea Collegij vndique obstructa, nocturnas vigiliis nobiscum egerunt: aliqui etiam obierunt mœnia ac stationes vrbis, ipsorum videlicet

cet

et custodum fide suspecta. Ter autem Deus,
 manifesto signo, esse curæ sibi pueros, quos do-
 cemus, ostendit. siue cum postis ligneus in adi-
 tu ad scholarum impluuium, circum quem de-
 sati multi, magno strepitu cadit: siue cum ex
 noui ædificij fastigio capsam cæmentariam an-
 te pedes delapsam prius conspexere, quam ef-
 fugere possent, omnium metu, nullius offensa:
 siue denique cum grandes vltimarum classi-
 um cancelli improviso motu concidentes, pe-
 riculum verterunt in risum: quo tempore, in-
 ter caua solidaque æqualibus spatijs attempe-
 rato casu, intercepta sunt cauis capita aliquo-
 rum, quasi ex compacto, solidis non incumben-
 tibus. Hæc in vrbe. Quid foris? Egredi non tu-
 tum, omnia circumfidente hoste, & sitiente
 sanguinis Iesuitarum. Et patri quidem Re-
 ctori proficiscenti ad Comitata posita infidiaz
 euauerunt. At frater curator villæ captus,
 et in munitam arcem abductus est: sed paucis
 post diebus, Deo volente, remissus cum capti-
 uis aliquot: quamquam sæuiens populus ad
 supplicium deposceret. Alteri quiddam acci-
 dit in experiendo graue, in narrando iucun-
 dum. Ab equitibus in itinere exceptus est:
 mox crebris interrogationibus in omnem par-
 tem versatus, adductusque in opinionem exi-
 tij imminentis: tractus deinde in castellum, ac
 post lautā mēsam honorifice dimissus: animad-
 uertit se, inter probra minasque, ludibrio ac

ioco

ioco, hominibus minime maleuolis, rimantibus interea eius timorem, fuisse. Sed inter hæc tamen ipsius constantia, & magnitudo animi enituit. Ceterum utroque anno (quamquam de posteriore accepi clarius) misi duo Decembri mense, et Quadragesima, Belnam: vrbis est octo miliaribus Gallicis Diuione distans: non sunt omnia dicenda. non de concionum celebritate. non de incessu supplicationum, instructuque, vt ad insolitum spectaculum populo confluente. his & talibus, improborum percussi animi, proborum erecti. Spectata adolescentuli conuersio. Natus & alitus in hæresi erat, frequentabat illius vrbis Collegium miuime malum: audit de æqualibus particulam Christianæ doctrinæ: ij interfuerant semel atque iterum, cum explicaretur a nostris in maximo templo: cum accederet & ipse, cupidine captus discendi, libellum obtinuit, & paucis diebus sic deuorauit, vt edisceret ad verbum: redit ad palæstram, petit fieri sibi potestatem aliquem prouocandi: inque ea disputatione se gerit adeo scienter, vt non tyronem, sed veteranum cuncti admirarentur. quæ vbi innotuere matri (neque enim desunt, qui captant gratiam male de alijs nuntiantes) furore percita redeuntem e templo aspere accipit, libellum, qui adhuc ei in manibus, vi abreptum in ignem iacit. sed gliscebatur auctoritas Veritatis in adolescente: et est a nostro firmatus, vt

diceret

dicet, malle se deserere a vita, quam deserere
 rectam fidem: obstinata mulier ubi nihil profi-
 cit, medicum adhibet depulsores fortasse
 morborum, pestem sanarum mentium: seponi-
 tur apud virum specie medium, ut res ipsa do-
 cuit, corruptum inclusus apud hunc triduum
 fuit, ut nec pedem e limine efferret, non ut die
 Dominico rei diuinæ det operam: non ut in-
 ter sit Catechismo, pendeat e collo cerea ef-
 figies cælestis agni: inuolat veneficus. Quid
 (inquit) hoc præstigiæ est? aut quos ad v-
 sus? respondit adolescentulus quod audierat,
 Aduersus insidias dæmonum, ac vim flamma-
 rum esse. At sceleratus, statim proiecta re sa-
 cra in ignem. Vide (ait) stulte, ut prohibere
 possit incendium. Sed nihilominus puer arde-
 bat: et hæc, aliasque omnes machinas apte
 elusit. Fit interea certior magistratus, cita-
 tur sequester, sistere iubetur adolescentulum,
 & accersitur mater in forum. ibi sic tractata
 causa est, ut cum puer profiteretur velle se de-
 inceps in Catholicorum castris militare, co-
 acta sit mater eum tradere erudiendum Catho-
 lico magistro: si quod ultra de religione ver-
 bum fecerit, graui multa indicta. ita factum.
 adolescentulus a nostro expiatus criminibus,
 particeps sanctorum mysteriorum fuit, anni-
 uersario die Christi resurgentis: et suis fere
 omnibus condiscipulis præluet exemplo. Ce-
 terum illis diebus innumeri confessi: vna in

parœcia communicarunt amplius quadrin-
genti: vt de alijs coniectes. inductusque mos
Eucharistiæ quot mensibus sumendæ. ieiunio-
rum propria obseruatio restituta. curatum, vt
tumultuarius olim nonnullorum ad Ecclesi-
am reditus sollempni cærimonia supplere-
tur. fanatica mulier cum absolute criminum
nitatem mentis recepit. Has ob res, vtilem
strorum commorationem secutus est disci-
sus acerbus: vt plerique spe præcisa Collegij
propter Diuionensis propinquitatem, susce-
perint cogitationem constituendæ Probationis
Domus. Eodem posteriore anno, duo alij fe-
rijs Paschalibus alio in oppido fuere, iisdem la-
boribus ac muneribus diffenti: sed ea relinque-
re cogitanda, aliquod compendium erit anna-
lium, nullum dispendium rerum.

COLLEGIUM DOLANVM.

AB EXCURSIONIBVS ordiar anni
posterioris (etsi priori etiam suæ non de-
fuere: sed eiusdem fere generis) id exequenti
erit facilius. Prima profectio, rogante Archie-
piscopo, in quoddam oppidum fuit, quod fini-
timos propter Basileenses hæreticos, Catholi-
corum ope indigebat. hic inuenta tam rudis
plebs Christiani ritus, vt edere signum crucis
etiam edocta vix sciret. sed superata imperi-
tia: et multi ad recensendas culpas annorum
omnium

omnium adducti: effectumque, ut qui Archiepiscopi nomen ne æquis quidem auribus admittebant, nunc amplis laudibus attollant. Molestum id doctoribus iniquitatis, quorum vanitas inscitiaq; a nostris reuicta. Fuit sacerdos alter per dies quadraginta ieiunij altero in oppido, audiendis confessionibus, plebeque erudienda, ita opera occupata, ut procurandi corporis vix tempus esset. In alio non paruo, & nobili (Graiacum ei nomen, munitum situ manaque: Arar prope ipsis affluit mœnibus) commorationis utilitas cum diuturnitate certauit. continuata nepe Quadragesima cum sacro Aduentu. fructus præcipuus nobilium, qui frequentes non concionibus tantum, sed Catechismo, neque grauabatur Præfectus urbis accedere, atque in ceterarum grege audire filias egregie disputantes. Adiuuit celebritatē honestissima femina Comes a Salanoua (Graiacum venerat auditum concionatorem, ut audiretur etiam ipsa) mira mulieris virtus: summa hieme, gelu aspero, nudatis pedibus supplicationes inibat: idem ut, facerent filia tenella adhuc ætate, aliaque matronæ nobiles exemplum præbuit. Mirum de hac quæ scribantur, quam multis probatit se Dei ancillam, sed nostris annalibus attingenda externorum virtus, quatenus, aut per nostros, aut non sine nostris, enituere ipsius signa. Ei non nisi de rebus diuinis sermo: neglectus corporis cultus:

mēsa simplex, nec lauta: ieiunia crebra: neque voluntaria aberat flagellorū vsurpatione, aut cilicij: manus numquā cessabat: aut in prece, aut in opere. admiratus esses matronæ copiose instructæ quam sorderet terra, ad cælū ire properanti. vix de hoc loqui poterat, quin vultus ipse & oculi desiderium loquentis arguerent: par fuit voluntati exitus. paucis post diebus sub Pascha, cum iam discessissent nostri, pie decessit. Eius soror nobilissima item mulier, per eadem graditur vestigia: tres habet filios in scholis nostris: natu maximus iuxta pietate vitæ & sanctitate mortis materteram secutus est. Redeo Graicum. Cum pro suggestu noster admoneret mulieres, vt si possent, opem aliquam in pauperum domum vbi Christus habitat, conferrent: persuasit. Partitæ inter se, dies matronæ nobiles, quas inter Comes a Salanoua (de qua modo diximus) principem obtinebat locum, quæsitissimas epulas in nobilissimum attulerunt, vasis aureis atque argenteis: sic vt ipsæ ministrarent ad mensas. Hoc in munere vicem suam sibi deposcivit Dominus a Theurese vrbis arcisque Dux, qui ex Anglia profugus hic tutam sibi exilij sedem collocavit. Alij de concionibus fructus, etsi non adscribantur, intelligi debent. Vir nobilis pellicem vt exigeret matrem sibi aliquot liberorum adductus: eo difficiliore negotio, quo, post discussas rationes, consilio magis firmo.

idem

idem cum altero præstitum. Sed et conciliata
 pax Ecclesiasticorum inter caput & magistra-
 tum publicum, omnino necessaria. Reliqua hu-
 ius excursionis persequi non est opus. In alio
 oppido Cœnobium virginum ex cultum octi-
 duanis cohortationibus, non vulgari fructu.
 Neque neglectus pagus vectigalis noster: san-
 ctiore hebdomada instructus auditusque. re-
 conciliati quidam cōiunctione sanguinis pro-
 pinqui. Unus præterea, eo ipso die, quo vul-
 nus ab inimico acceperat, fecit pacem. Po-
 strema Missio extremo Decembri in quod-
 dam oppidum: vnde eijciendæ inueteratæ su-
 perstitioni non improspere laboratum. Per
 natalitias ferias (diem proprium non acce-
 pti) sollempne erat tucetâ farciminaque, cum
 bellarijs ac tragematis varij generis, ac super
 hæc vinum generosum, certum in locum tem-
 pli conferre: hanc totam veluti collectam, vo-
 cabant De fructu. scilicet in vespertinis pre-
 cibus, alternis choro modulante, cum ven-
 tum esset ad uersum psalmi, De fructu ven-
 tris tui ponam super sedem tuam: diribeban-
 tur edulia diripiebanturue (vt fit in turba)
 non sine clamoribus, & rixa. Hoc præclarum
 inuentum, ne rerum inopia aut auaritia ho-
 minum dilaberetur, maiores cauerant præ-
 finito annuo censu. leuis res, & veluti ludicra,
 ingentium periculorum causa ac vitiorum
 materia erat. temulentia, lasciuia, cantus,

quæque alia saturitas crepat: species quadam
 Bacchanalium: restem in hac chorea sacer-
 dos strepente circum procacichoro ductabat.
 hinc vulgi excusatio, siue exemplum. Hac
 cum ita essent, non visum est nostro rem in-
 sectari publice, respectu sacerdotum. cum Pa-
 rocho seorsum grauiter agit: violationem
 sacrorum ante oculos ponit, violentia ma-
 lum, & illecebram peccandi: dari sermonem
 maleuolis: & irrisui esse: ipsum vero inuigila-
 re debere commisso gregi, tamquam ratio-
 nem redditurum. probata ea sunt, quia vera
 ferebantur. pollicitus est Parochus suo mune-
 ri non defuturum. Postridie, ante initium pre-
 cum, e superiore loco plebem monet, sinem
 iam faciat in templo bacchandi: inanem esse
 superstitionem: & quia non sine noxa anima-
 rum, non carere Dei offensa. meminerint se
 Christianos esse: insanam hanc consuetudi-
 nem redolere multum Ethnici ritus: in peius
 cuncta interpretari hæreticos, qui nos obser-
 uant: quanto magis iusta occasione calumni-
 andi? At imperitum vulgus, & iam imminens
 in vinū, ac dulciaria, continuo exclamat. Quæ
 istæ noua religio est? vnde iste scrupulus fru-
 stra iniectus? scilicet nos sapientiores patri-
 bus nostris, qui hoc statuerunt probaruntque.
 quod si vetera instituta conuellere aggredi-
 mur, omnia paulatim ruent. Tum Curio, Pro-
 mea (inquit) auctoritate occludam fores, ne
 vestra

vestra deliramenta inferantur. Non susti-
 nuit has voces concitatus populi furor: acce-
 dit propius deturbaturus reclamantem e sug-
 gestu, volat interim per oppidum fama, imma-
 ne quantum turbari in templo: plures conuo-
 lant, atque inter hos Prætor: is cum videret
 quanto in periculo esset sacerdos, ac se mediū
 infert, reijcitur ab iratis, rem suam agat, Ec-
 clesiasticum hoc negotium esse. at Prætor vio-
 latum esse diem locumque eo tumultu: pro-
 pterea poenam daturus: et nihilominus Paro-
 cho obtemperandum esse. in tanto impetu ac-
 rumore dissono, verba iaciebantur: interea,
 alibi noster confitentibus operam dabat. ad-
 monetur oppidum prope spectare ad seditio-
 nem in sacra æde, ni occurrat. aduolat su-
 bito: tum vt eius præsentia a spectuque animi
 conquiescent, nescio similis quæ motus causa
 esset, Parochum admonet preces inchoet. ip-
 se interim genua figit in terram, attenteque
 veneratus numen exurgit, manuque proten-
 ta, & elata uoce, audientiam sibi facit. profert
 biblia, & ex ijs sancti Pauli illa ad Corinthios.
 Numquid domos non habetis ad manducan-
 dum & bibendum? et cum plura in eam sen-
 tentiam apte differuisset, Deo addiuuante sic
 permouit omnes, vt non delibatis licet epulis
 quæ iam apparatus erant, æqui tamen placa-
 tique discederent. verum, ne alijs annis reui-
 resceret cupiditas vulgi ad renouandam con-

item vnum, eo perduxit parentem pijs precibus blandisque, vt sponderet daturam aureos quinque: quibus oblati angusta admodum in re familiari multorum videtur vicisse opulentorum munificentiam. Senatus quidem ipse contulit de publico aureos mille ducentos. Ergo vbi aliqua summa auti collecta, festo beati Donylij die, qui primis Christianam religionem in Galliam inuexit, Episcopus, qui in hac vrbe Archiepiscopi vicem gerit, precatus Deum, vti cœpta prosperaret, sedemque suam pietate hominum inchoatam diuina ope attolleret, consecratum rite primum lapidem in fundamenta iacit, ingenti studio populi, concursuque. addidit quaedam de Societate, quæ satis sit socios cum labore audisse, qui aderant: ne nostras ipsi Mandes videamur agnoscere repetendo. Igitur dum extruitur templum, vtimur modico sacello. Scholæ suum quoque cursum tenent: additum priore anno tertium curriculum Philosophiæ, altero Theologiæ professor Academia publicæ vñibus, ipsius rogatu. discipuli fere sepingenti: viginti in his, e diuersis ordinibus religiosorum: Franciscanis quidem, quo facilius ventitent, domesticos sumptus sponte obtulerunt primores vrbis. Congregatio Parthenia duplex. Acque vt de pietate aliquid dicamus, adolescens puellæ improbitatem sapienter coercuit. ægrotus alter, cum

incert.

a pr-

a præceptore monitus vouet pro valetudine
 ingressum in Congregationem, reualuit, sed
 & alius, desperata valetudine, conclamatus
 fere iacebat: orat præceptor, qui eum inuisi-
 rat, iusculum accipiat de eius manu: noluit
 is se orari frustra: accipit vim faciens sibi
 post paulo, quasi excitus somno, ad se, ac dein-
 ceptus ad pristinam valetudinem, redit, medi-
 co obedientia virtutem extollente, quam in
 nostris curandis interdum esset expertus. Ex
 hac institutione adolescentium, duodeuigin-
 ti, priore anno, inter Capuccinos adscripti.
 Reddam nunc pauca, quæ in posteriore, pie-
 tatis exempla. Iactabatur puer febrim per
 aliquot menses, quæ ei videbatur mortem
 allatura: venit in mentem votum dicendi
 se Misericordiae Matri in eius Sodalitio, id-
 que die ipso nuntiati auctoris nostræ salu-
 tis: statimque mortis periculo, & continuatio-
 ne febris liberatus est. neque Dei genericis
 beneficium tacitum continebant parentes, in
 quartanam cum conuersa esset vis morbi, re-
 currente die sacro inuisenti virgini Elisabe-
 tham, placuit matri, memori eius quod ter-
 tio ante mense euenisset, puerum adducere in
 nostrum sacellum confessioni faciendæ: fecit
 sanatus reuertit. remanserant tamen puero
 vires ita attenuatæ, vt se mouere vix posset:
 reliquæ morbi: cogitauit religiosa mulier,
 perfectricem eam fore mirandi operis, quæ
 fuerat

fuerat inceptrix: ad Montem Rolandini (no-
 men est templi, vbi multa miracula, propter
 moenia vrbs) adducendū statuit. igitur equo
 vectus, ipsamque ingressus ædem scipione
 vtrimque innixus: audito sacro (mira res, sed
 vsitata benignitatis parenti) relictis scipioni-
 bus, vt monumentum essent beneficij, neque
 equum vltra requirens, suis pedibus redijt do-
 mum, ciuitate, cum diuinis laudibus, ad spe-
 ctaculum æcurrente. Nō minus mirum quod
 sequitur: Viro cuidam pio erat filius dissimilis
 patri: etsi enim ventitaret ad nostras scholas,
 tamen difficile erat vincere naturam. cum hu-
 mana remedia irrita essent, vt diuinum expe-
 riretur, parenti sedit: sancte expiatus, perce-
 ptaque Eucharistia, rem multis precibus Deo
 commendat. auditus est. eo ipso die, puer Chri-
 stum Dominum videre visus increpantem, ac
 ni patri statim pareat mutata viuendi ratio-
 ne, atrocia minitantem: illicoque correptus
 est grauissima feбри, quæ annum durauit. ea
 vtcūque releuatus, cum Dolam et littera-
 rum studia reperisset oblitus Dei minarum, ne-
 scio quo modo, a Congregationis Praefecto
 oratus est, vt exscriberet sodalium nomina,
 non sine diuino nutu, cum ipse e delecto nu-
 mero non esset. hoc dum facit attente (audi-
 te miraculum, quod nostri audisse se de eodē
 puero affirmate perscribunt) offert se ei spe-
 ctandam beatissima Virgo. Hoc age (inquit)
 rem

rem mihi gratam facis: nec ego vsquam tibi
 abero. Hoc viso territus, lætatusque, auide
 adscribi in Sodalitium petit, nec nisi post lon-
 gam probationem admiffus, non vanam fuisse
 obiectam speciem, vocemque, rebus ostendit.
 Ac ne semper læta. Adolefcens e sodalium ce-
 tu erat vnicus viduæ, præstanti ingenio: eum
 mater Societati addixerat non repugnantem:
 iam lauream Philosophiæ adeptus propera-
 bat ingressum: is dum differtur, moræ impa-
 tiens, aut indignans, freto adolescentiæ se abri-
 pi finit, ingenti mæore parentis, metuq. : iam-
 que excussa e pectore cogitatione Societatis,
 profectionem in Italiam parat (sepulcrum
 illud iuuenum alienigenarum, qui custode re-
 moto egressi ætatis terminos, & voluptates
 concessas, nesciunt imperare cupiditatibus)
 dissuadebatur discessus a matre, nostrisque, la-
 bore irrito. ceterum Societatis ineunda cura
 aut tenuis, aut nulla. Iam comparauerat iti-
 neri vestem, ac nummos: iam equum delege-
 rat: huius autem, dum (vt fit) experiundi cu-
 ra modum transit iuuenili exercitatione (an
 defatigatione nimia: an potius ita visum Deo)
 morbum contraxit, e quo viuus non assurre-
 xit: ægrotante corpore animus valentior: ita
 erratum agnoscebat suum, dessebatque: nec
 aliam ob causam ei mors acerba, quam quod
 Societatis prohiberet ingressum. inter multa,
 quæ dolenter ac pie dixit, Iusta iudicia tua

Domi-

Domine, Hæc nouissima verba morientis fue-
 re. Ex hoc periculum fecere alij, quod ipsis
 ex usu foret. Iam de discipulorum diligentia,
 præter communia, hæc habet. Priore anno dra-
 ma datum, ab littera Pythagorica sumpto ar-
 gumento. Altero, alterum non valde absimi-
 le, de duobus adolescentibus a beato Euange-
 lista Ioanne in via Virtutis, ad quam adduxe-
 rat, retentis. Ea res accommoda ad aliquos
 confirmandos visa, iam petitionem religioso-
 rum cœtuum quos prensabant, leuitate huma-
 ni ingenij abijcere meditantibus. Hic quiddam
 accidit, siue commendandæ diuinæ prouiden-
 tiæ, siue pietati eorum, qui partes aliquas a-
 gunt in eiusmodi veluti fabulis, excitandæ. Tan-
 ta vis mortalium confluxerat studio visendi,
 vt & cortinæ theatri superfunderentur, nobis
 inuitis: et causa apparuit: ipso exodio actio-
 nis, cum tribuenda erant præmia, trabs, qua
 cortina nitebatur, in duas partes discessit, ca-
 densque secum traxit quæ imposita erant, ter-
 rore multorum, nullius, ne tenui quidem dam-
 no. nostri enim prouiderant casum: & in tu-
 tum adolescentes secesserant iussi: vnus tan-
 tum puer percussus leuiter in fronte. animad-
 uersum a reliquis illud non immerito ei conti-
 gisse, quod solus ipse præuiam contempsisset,
 & recepta iam consuetudine illis qui talia a-
 gunt sollempnem criminum confessionem. in
 hoc tumultu ac trepidatione, vt omnes saluos
 esse

esse constitit, audita est viri vox omnibus præditi ornamentis, hunc digitum Dei esse, omnesque adolescentulos, per quos mors transierat sine noxa, reuixisse prædicantis. Ceterum, quo die prælatum est per urbem augustissimum Christi corpus insigni carimonia, tam multis & elegantibus argumentis ingenij variarum linguarum scriptioumque exornarunt discipuli certum locum, qui procedentium agminibus patebat, ut omnes mirarentur, & ægre ferrent, ut in transitu, non posse diutius spectaculo frui: itaque sequenti die Dominico fuit eadem species reponenda. Quas ob res, si vniquam alias, mira erga nos civium beneuolentia. Quidam liberioris vitæ, idemque petulantioris aduersum nos linguæ, a senatoribus in conuentu publice castigatus, admonitusque est eam rem Senatui non placere. nec verbis modo se benenolos præbent, sed & rebus benignos. Non sunt omnia facta dictaque litteris persequenda. Excipiam vnum, alterumue, prout in magna copia occurrit. In extruccionem templi, quo compendium aliquod quæreretur sumptus, calcaria fornax domi fiebat: nocte quadam, nobis dormientibus, extinctum male fideliter reluxit calcis incendium: et correptis proximis tabularis minaci fronte sæuiebat: tum exorta vicina mulier cuiusdam voce, non ignara periculi familiam totam committit: & quoniam aqua non erat ad manum

manum, vinum efferri iubet ad obruendum ignem: quo studio, vetera erga nos, & recentia, quibus numquam defatigatur eius animus inuictus, beneficia cumulauit. Sequitur quidam, ex quo agnoscatis virtutem iuuenis nobis addicti. Dederat nobis operam adolescens aduena, cum raris dotibus animi, tum in Musica arte, qua saepe celebrabat nostrum sacellum, maxime excellens: in amore erap ad delicias totius ciuitatis. Vere dictum, Minoribus esse maiorem æmulandi curam. Iuuenis vrbanus amplissima familia tumens, cum præ illo intelligeret se parui esse, quoniam virtutem eius imitari non poterat, contra vitam insidias ponit: spem impunitatis nimirum ex eo præcipiebat, quod esset ipse factiosus ac potens: ille hospes ac peregrinus, igitur saepe idem frustra conatus, tandem nec cogitantem vulnerare adortus a tergo: in magna hominũ turba: & quo citius rem transigeret, petebat caput: duos priores ictus fastigiatus pileus sustinuit: tertius in maxillam liberali plaga descendit. tum saucius, re primum delata ad magistratum, vulnerarios adit: nemo audeat obligare maxillam, adhibere medicamenta, ne apud vulneratorem offendant, cuius cognita audacia: donec e nostris vnus iacentem, suoque volutatum in sanguine offendit: statim medicum, quo vtimur, accersit: is sanguinem premit, et imponit fomenta vulneri: dilata mors

ra mors videbatur tantum ad paucos dies:
 biduo post alius cum moribundum conueni-
 set, interfectori suo necne ignoscat, interro-
 gat. At ille, Duodecim (inquit) anni sunt, cum
 formatus a vestra Societate didici inimicos
 diligendos esse, eisque acerbissimam quam-
 que condonandam iniuriam, Deo docete. pro-
 inde hanc totam rem Patris Rectoris voluta-
 ti fideique permitto: cum solum in externis
 regionibus parentem agnosco. Ego quidem
 non a quo tantum animo, sed & libenti igno-
 scere paratus sum. Respexisse videtur Deus
 Christianam pietatem, valetudinem restituit,
 quamuis medico desperate. nec vlla vniquam
 (et si magis valeret scientia armorum, quam
 ille alter) destinatio vindictæ: quin & reppulit
 aliquos, qui se ultores offerebant. maior diffi-
 cultas placandi eum, qui homicidium cogita-
 rat: vt saepe, in eiusmodi negotio, alios: an
 quia læsi semper tamquam exprobratores a-
 spiciuntur: an quia conscientia metuit, quod
 meretur. tandem vnus, vt non recusaret pa-
 cem, extorsit. dicitur dies locusque, venit in
 sacellum: existimabat læsus affuturum eum
 qui læsit vultu ac sermone culpam fatente: et
 quidam persuaserant. res aliter cecidit. ere-
 nim percussor, spiritu, opinor, ex ipso scelere
 concepto, an ne diffidere videretur. Audio,
 inquit a te expeti benevolentiam meam. Ha-
 sit noster animo nobilior, quam genere, ad al-
 terius

terius insolentiã, dein cogitatione Christiani officij. Ita est, respondit: expeto, vt cū maxime simul iuit in eius amplexū. Aliquot post diebus alter conscientia monitus, siue vt ostenderet optima fide redisse in amicitiam, inuitat ad pradium: at is, retinentibus licet amicis, quod apud perfidum vim apertam metuerent, aut venenum occultum, magno animo eundem censuit. Ego, inquit, quicquid ex eo sequatur, me non simulate in gratiam reuertisse, vel capitis periculo, testabor. mirum hac pulchritudine Christianæ nobilitatis quantum sibj amorem apud omnes auxerit conciliaritque, et dicebant ciues, agnoscere se, quid esset vti familiaritate Jesuitarū, nam ex hoc, quod subijcitur, aiebant intellexisse, quæ eorundem esset in agendo prudentia. Detinebatur grassator in carcere truci aspectu, fama que multorum scelerum, et (quæ magis doleas) sacerdos, capiti tali supplicio damnandus: ad eum nostri eundo sæpius redeundoque, Dei permisso adeo profecerunt, vt mortem æquo animo subitum polliceretur, nec vanum promissum. multos dies precationibus dedit: die vltimo totam vitam deflendis aperiendisque sacerdoti criminibus accurate retexuit. vt intrantem vidit scribam cum carnifice in carcerem, nihil commotus est: vt verba audiit, quibus exauctorabatur sacerdotio, Sicut, ait, Domino placuit, ita factum est: fit nomen Domini

ni benedictum. rapitur ad supplicium constanti vultu, eadem ratione necessitatem mortis, cum recitaretur, excepit. tum conuersus ad circumstantem multitudinem, sermonem habuit plenum Christiani, & magnanimi sensus, vt nemo a lacrimis temperaret. dein uertens se ad municipes aliquot suos, quos agnoscebat in turba, orare institit, vt quo leuiorem aestimaret mortem, reuersi in patriam agerent cum propinquis de condonanda inimicis iniuria. nihil sibi ea re gratius esse posse. Proderit hoc mihi (inquit) a Deo delictorum veniam facilius obtinendam, Iussus cervicem porrigere, intrepidus obtulit: aptauit excipiendo ferro sine vlllo carnificis labore: cum interea Deum ingeminaret, oculis subinde vel in effigiem Crucifixi, vel in cælum defixis. tum clarissima voce (erat ei canora & dulcis) Salue regina, non secus ac si in choro sacerdotum præret reliquis consequentibus, canere orsus est. nullum omnino non piæ mentis atque in diuinarum rerum cogitationem transfusæ iudicium dedit. et collacrimantibus circa omnibus, solus qui flebatur, non flebat. abscissa cervix e corpore aliquid præsetulit de tranquillitate animi: non toruitas, non obscuritas frontis, sed serenitas in vultu, quam satiari non posses mirando. Eo defuncto ingens in cunctis animorum motus: nobilissimus quisque ac Senatus ipse pæne vniuersus, cum varijs religionum

forum ordinibus, multoque agmine prælucentium, sepulturæ mandarunt. componenti vitam superiorem inuidenda videbatur tam egregia pompa funeris. Auxit deinde amorem civium, quod videtur vrbs ipsa ab aggressione hostium nostrorum admonitu liberata. rem paulisper putemus. Vicina gens, propter solita accolarum odia, an potius infensa Philippo regi, cui paret Dola, sollempni nundinarum die impetum in Dolanos facere cogitabat: ut specie mercatorum venirent permulsi, mox occulte instruerentur armis conditis in dolia, quæ curarent præmitti: ac deinde eodem tempore multis partibus fieret cædes, ac direptio. Cum hoc stetisset, e coniuratorum numero vnus, noster quondam discipulus, adhuc retinens prisce benevolentia, indignum ratus, nostros, in quos maxime armabatur furor hostium, tam certo exponi periculo, nuntium mittit, vnum, alterum, tertium, ad Rectorem Collegij, cum litteris, ex mali patefactione, admonentibus remedij celeritatis: se enim pati non posse, vt male sit Iesuitis, a quibus ipse bona accepisset. res eiusmodi erat, vt propter magnitudinem non timenda videretur suspicio credulitatis: dedit noster litteras Senatui, vrbsque magistratibus, nomine mittentis (quandoquidem sic ipse præmonerat) vel tacito, vel expuncto: breuique consilio publico atque opportunis præsidij

obuiam itum imminenti coniurationi. Verum mihi, cum Dolanas res scribo, hoc accidit, vt captus eminentium specie, res quasdam veluti communes non attigerim. nec deerat laus virorum mulierumque apud nos vsurpantium sacra mysteria. Fuere, quæ agrorum curam quotidiano cibo Christianisque documentis adiuuandos sumpsere sibi: sunt alia in Xenodochio assiduæ: vici a quibusdam curiose obiti, verecundæ multorum inopia subleuandæ, nonnullæ impudicas mulierculas traduxere ad studium honestatis, iisque diu aliquid consulant, apud se domi habent. Inuenta, quæ integram familiam Lutetia profugam, vagam, atque inopem excepit, alitque (tam impeditis licet temporibus) non parua specie caritatis. Erat, quod & aliquid diceretur de expositis capitibus religionis: in quo opere per menses aliquot conspecta opera Patris Rectoris, intra urbem: extra urbem vero, in pago maximo per totam æstatem, alterius sacerdotis: quo etiam loco repressa correctaque est vnus maledicentia ab heresi non procul, sed ignoscenda leuiorum prætermissio, cum alia submouent fascibus grauitatis.

COLLE.

COLLEGIVM ANICIENSE.

MAGNAS, in his temporum fluctibus, tempestates periculorum & armorum procellas subiere Anicienses, utroque anno: posteriore tantum non vrbs capta, nocte ea, quam conseqebatur dies Catharinæ Martyri sacer: nisi annuente numine, hostium fulmina in ipsorummet agmina vertissent. Ergo nostri in adiuuando, fouendo, excolendo, iuxta ciue ac milite laborarunt. Laborarunt & inopia rerum: sed ijs tamen, utcumque, publica priuataque multorum liberalitate subuentum est. quin & e fonte publico in vicinia nostra deriuatum canalibus in Collegium quantum aquæ satis esset ad domesticos vsus, concessu Senatus. Ab hæreticorum castris traducti aliqui ad Catholica signa. nobiles matronæ aliquot nostris auctoribus ostiatim stipem emendicarunt Xenodochio sustentando. quod & nos, ut custodias etiam publicas, sæpe vtiliterque inuisimus. Sodalitas quinetiam mulierum, cuius proprium ministerium salus pauperum (a beata Martha exemplum ac nomē accepit) sata superioribus annis, sed nunc exarescens, nostrorum opera re floruit ad peculiare fructus. Tradita bis hebdomada Christiana doctrina in templo nostro, alliciente plebem cantu, mirabili frequentia. mitto cō-

tiones, confefsiones, aris restitutiones, damna-
 torum inflammationes librorum; stas sup-
 plicationes, indictasque, in quibus se discipu-
 li nostri nouo exemplo diuerberarunt, recon-
 ciliationes, & alia communia. purgata domus
 lemuribus. restitutus ieiuniorum vsus diu ne-
 glectus. centurio bonus artibus belli ex an-
 citi prælio acrique conflictu (etsi duobus ac-
 ceptis vulneribus) saluum se redisse prædicat
 beneficio sacri sigilli cælestis agni, quod &
 cruentum ostendit. coniuges duo inter se
 inuisi mutuo, infensique, horrorum horreatu
 ad sanctitatem matrimonij & concordiam re-
 diere. Nec mutæ semper scholæ in strepitu
 armorum. discipulorum (quingenti amplius
 sunt) nescias vtrum mirere magis, studium
 doctrinæ; an pietatis. Conflata est anno supe-
 riore Congregatio cognominis Romanæ, a
 qua leges accepit: natalis eius fuit dies bea-
 tæ Virginis conceptæ. nec caruit initium fe-
 re miraculo. Nocte ea, quæ proxime antecel-
 sit, adolescens habiturus orationem, perui-
 gilarat multum in ea ediscenda, & (vt fit) ni-
 mia cura, seu recitatione crebra, collegerat
 sitim. dum aquam petit ex puteo subdiali,
 ac ne excitet domesticos, trochlea lensim agi-
 tata situlam demittit, ex lubrica glacie lap-
 tante vestigio, nihil propius factum est, quam
 vt pragruante capite exciteretur in puteum,
 nisi aliquis sustinisset corpus, ac restituisset
 pedes

LUGDVNENSIS. 351

pedes subita ope: Dei matrem esse credidit
 probabili coniectura. existimauit etiam qui-
 dam anno sequenti, cum die eiusdem in cæ-
 lum assumptæ, vt videret oppugnationem
 oppidi, castrorumque metationem, curiose
 propius accessisset, & explosus ex aduersa ar-
 ce globus apicem galeri abstulisset, quo minus
 tangeretur caput, ipsius patrocinio defen-
 sum. Ex ea Sodalitate, superiore anno, in So-
 cietatem cooptati duo: altero, ambientes to-
 tidem differre visum, vt bona consilia mora
 valeant. sed specimen puerorum pietatis
 quos instituimus, paucis accipite. Tentata
 duorum in retinenda Catholica fide constan-
 tia: elusit vnus verba argutiolasque: verbera
 alter et plagas Christiana nobilitate cotēpsit.
 Fuit cuiusdam pia religio, alia occasione, ma-
 gis perspecta. Casu quodam, in capite vul-
 nus acceperat: iacebat in lecto fere incluso
 spiritu: adstabant cum matre ac sorore femi-
 næ aliquot (iam expedito chirurgo, vt corru-
 ptum os execaret) muliebri lamentatione,
 animo imbecillo. at puer veluti experrectus,
 Iesum Mariamque appellans, vt vidit lacri-
 mantes. Quæ istæc, inquit, præpostera mise-
 ratio est, vt maiorem ex hoc meo vno, quam
 ex vestris multis vulneribus, dolorem animo
 capiatis? nisi forte diuturna perpessio obtu-
 dit sensum. Equidem agnosco vestram erga
 me beneuolentiam: sed (vt dicam quod est)

magis me, mater, sororque mihi carissima, vosque alia, quæ hic adestis, vestri miseret. vos enim alieno malo ingemiscitis, non intelligitis vestrum: quin statim & nos accurritis ad medici manum? Læta vox pueri loquentis ad aures mulierum. sed sibi quid vellet, non satis intelligere. rogant, tantisper compressis lacrimis, æquam acerbiter vulnerum ipsæ non sentiant. Tum is, supra atatem ac vires, sumpto nouo exordio, omnes de peccatorum sceditate commonefacit, orat abstergant animi fordes: ea esse tela animis inflicta, ea vulnera afferentia mortem: nec nisi a sacerdote post auditam confessionem absoluantur manu imposita, conulescere posse. Hoc inquit, vnum ac præsens esse remedium a patribus Societatis accepi. Utinam haurirent aliquid nonnulli ex hac pueri pietate, qui multis senibus intelligentia præstat. Iam de excursionibus vtriusque anni in proximos pagos vicosque, hæc, ut sic dixerim, saltuatim. Pueri Christiana elementa edocti: ij capitis cirros, quorum uanitatem reprehendebat sacerdos (sponte parentum, an contra, quid ad rem?) sibi abscindendos curarunt. bis die habitæ conciones explendo desiderio plebis. fluitantes aliquot in fide firmati: naufragi duo in portum reducti. frequentior introductus vsus sacramentorum, præcipue extremæ Vnctionis: cuius uirtutem, et administran-

LUGDVNENSIS. 553

di rationem ipsimet sacerdotes ignorabant. Posteriore anno cum redit sacerdos in Collegium comite Parocho, a quattuor latronibus ferro inuaditur: et tentauit Parochus audentior defendere, cui forte accinctus erat, gladio stricto, sed hoc magis irritauit aduersarios. igitur admotis sclopis mortem minantur, prosternuntque ad terram, ense erepto, iamque hominem aliquis feriebat, ni noster prehensam dextram vi attinuisset; tandem relinquuntur abacto iumento, leuamine itineris, ac librorum volumine perpetuo affecla sacerdotis. Ea res cum ad aures peruenisset accolarum, ac dominae, latrones vestigati, coactique restituere omnia, quae abstulissent.

DOMVS PROBATIONIS.

NVNC PRIMVM de huius Prouinciae Probationis Domo separatim aliquid scribere, Deo annuente, incipimus. Proximis annis in Lugdunensi Collegio illustrissimam feminam Aloisiam de Ancesuna fundatricem nominauimus, vt decebat. Et quidem, Nouitij olim Collegiorum hospitio utebantur: Lugduni primum conductae aedes seorsum a conuictu Collegij. Auenionem post paulo demigratum, itumque in aedes tyrocinio Deoque

que dicatas, magno (vt fit in rebus nouis, cupiditate uisendi) ciuium concursu. ea res ad nostrorum familiaritatem multos adduxit, quibus antea erat instituti nostri ratio fere ignota: in his Prolegatum Pontificis, Dominicum Petrusium Episcopum Bisianensem, illustrissimum uirum. Is, vt de tyrocinio cognouit eiusque legibus, ita permotus animo est, vt nullum postea neque modum, neque finem fecerit nobis gratificandi. Itaque res impeditas sua auctoritate ac beneficentia expediuit, & constituit vacillantes, eius liberalitate, posteriore anno, extractum facellam, paruum illud quidem, sed ornatum satis, & Nouitijs accommodum. Dominica Palmarum sacrum in eo fieri coeptum, ad quod optima fundatrix cum uniuersa familia pie communicauit. Neque hic stetit Prolegati beneficentia: mille numos aureos ad murum quendam exaedificandum nobis necessarium dedit: fecitque potestatem lapides ex urbis antiquae ruderibus eruendi. Nam alia eius erga nos pietatis argumenta, quia quotidiana fuerunt, et si non minuta, sileantur. vsus perpetua consuetudine Patris Rectoris: hic enim ipsi a confessionibus erat: sicuti etiam illustrissimo Comiti Hieronymo Morono, in his oris a summo Pontifice bellicis rebus praefecto: cuius pariter in nos non exigua benignitatis indicia extitere.

Redeo

LUGDVNENSIS: 335

Redeo ad fundatricem, quæ multorum vocula, laudandum opus, vitio humani ingenii, cauillantium, prudenti ratione repressit. non ita beneuola mater vnicum filium diligit, vt singulos illa Tyrones tehero affectu. vt quemquæ obuium habet, hortatur ad perseuerantiam, & ad pulchritudinem perfectæ disciplinæ: nec in re alia vlla magis conquiescit, quam in conscientia pulcherrimæ voluntatis, & in cogitatione eius, quod ptomouere in dies cupit, suscepti operis tam pij. In accipiendis Nonitijs difficultas aliqua ab eorum domesticis emerfit: sed & breui resedit. filij ingressum ita inique ferebat parens, vt nisi redderetur, habere se iactaret diplomata regia omnes Collegiorum totius Prouinciæ fortunas fisco addicendi: facit potestatem conueniendi filij Pater Prouincialis, & suo arbitratu interrogandi: quod cum facit, adolescentis constantiam miratus est adeo, vt ipsemet abiecerit pertinaciam suam: immo apud nos hilare prausus, in discessu bene precatus filio sit, seique ipsius precibus ex animo commendarit. Sollemnia Tyrocinijs strenue exercentur: atque hoc satis: hoc enim vno verbo comprehendimus permulta. Cum vnus ex ijs, qui rebus externis, domesticisque negotijs implicantur, it in suburbanum, procuratori comes additus sacerdoti, forte ab eo digressus, incidit in duas mulierculas, a quibus cum impure sollicitatus

556 P R O V I N C I A

tus ad flagitium esset, ea castigauit vtramque
libertate sermonis, vt pudorem incusserit im-
pudentibus licet, quem rubore ac silentio fa-
tebantur sese mutuo aspicientes. Priore anno,
mense Sextili, cum ingruisset in vrbem febris,
& contagiosa esset, Nouitios prope om-
nes lecto afflixit: neque ijs peper-
cit, penes quos regimen do-
mus. sed, vbi omnes cum
essent in tempore hu-
manis remedijs,
diuina ope le-
uati sunt.

PRO.